

Fotografen van “harde foto’s”

Lodewijk van Duuren

“Harde foto’s” is een term die verzamelaars bezigen voor foto’s op dun fotopapier die op een stuk karton zijn geplakt. Het zijn min of meer voorgangers van de prentbriefkaarten. Maar er is nog een aspect dat deze foto’s voor de documentatie van prentbriefkaarten interessant maakt. De foto’s zijn namelijk in een aantal gevallen hergebruikt voor prentbriefkaarten van omstreeks 1900. Omdat van de ‘harde foto’s’ de fotograaf meestal wel bekend is en van de prentbriefkaarten niet, bieden ze een mogelijkheid de fotografen van de kaarten te achterhalen.

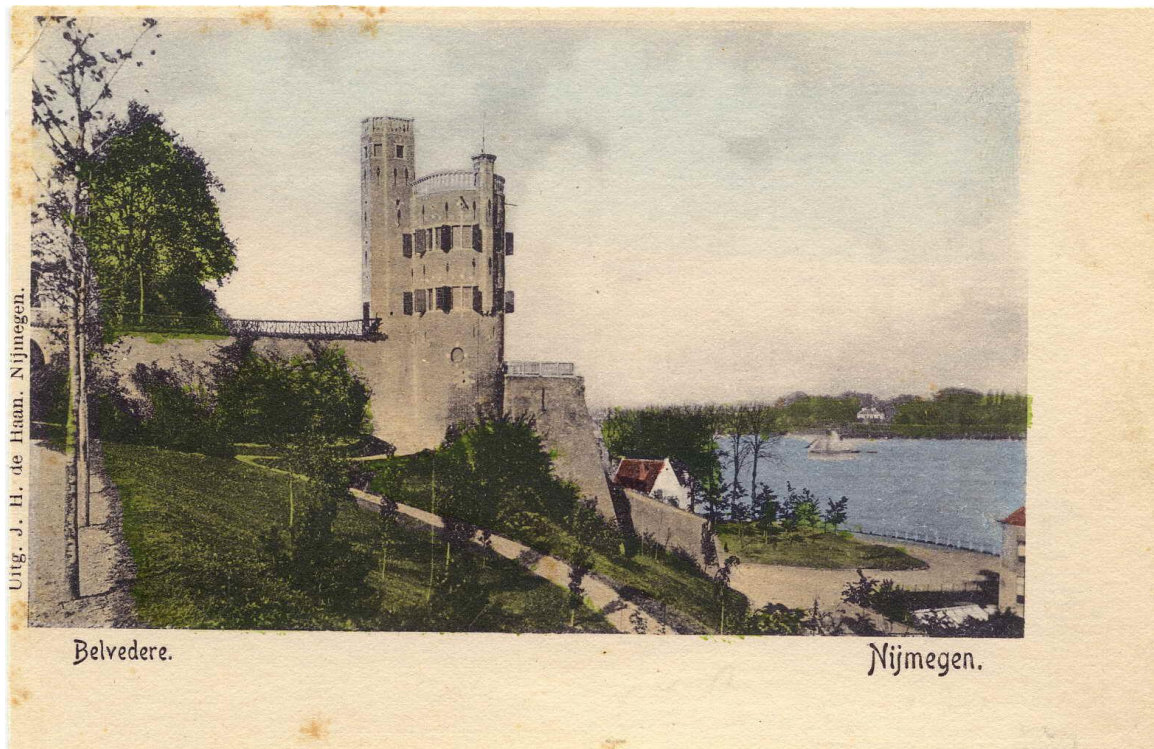
Harde foto’s en prentbriefkaarten

De aanschaf van zes harde foto’s op de boekenmarkt van Den Haag bracht mij ertoe een klein onderzoek te doen naar het voorkomen van deze foto’s in diverse beeldbanken. Er is gezocht in de beeldbank van het Archief van Nijmegen, van het Archief van Amsterdam, het Prentenkabinet van Leiden en van de archieven van de provincie Zeeland, Brabant en Friesland. Merkwaardig genoeg heb ik geen van de zes foto’s kunnen vinden in deze beeldbanken, maar wel een aantal prentbriefkaarten met dezelfde foto. Van twee harde foto’s zijn geen prentbriefkaarten gevonden, die van fotograaf Pieter Oosterhuis van Amsterdam en van C.W. Bauer van het stadhuis van Veere.

Wilh. Ivens Photograph Nymegen. Telephon No. 107. Belvedere.

Belvédère Nijmegen

Uitg. J.H. de Haan, Nijmegen

De fotograaf van de Belvedere in Nijmegen is van de Nijmeegse fotograaf Wilhelm Ivens (1849-1904). Er zijn negen prentbriefkaarten die qua foto volkomen gelijk zijn aan de harde foto's. Met één klein verschil: op de harde foto's ontbreekt het schip op de Waal, terwijl deze wel op de negen prentbriefkaarten voorkomt.

- Belvedere. Nijmegen. Tekst op beeldzijde zwart. Ingekleurde kaart met onder en rechts een brede rand. Uitg. J.H. de Haan uit Nijmegen. Adreszijde onbekend. Het is een vrij onbekende uitgever, waarvan slechts enkele kaarten bekend zijn.
- Belvédère en gezicht op de Waal Nijmegen. Tekst op beeldzijde zwart. Kaart in lichtdruk. Uitg. N.J. Boon, Amst. Adreszijde onbekend.
- Belvedere Nijmegen. Kaart in lichtdruk. Tekst op beeldzijde rood. 1529 ab Uitg: J.H. Schaefer, Amsterdam 1900. Adreszijde onbekend. Wit clichénummer 15563.
- Nijmegen. Belvédère. Tekst op beeldzijde zwart. Uitg: J.H. Schaefer, Amsterdam. No. Nij 110.
- Nijmegen. Belvédère. Tekst op beeldzijde zwart. Geheel links op adreszijde: Editeur J.H. Schaefer, Amsterdam. déposé No. Nij. 110.
- Belvedere. Groeten uit Nijmegen. Uitg. van G.C. Richelle, Nijmegen. 8253.
- Belvedere Nijmegen . Uitg. A. Witmond, Nijmegen. Ingekleurde kaart.
- Belvedere - Nijmegen. Uitg. Firma J.F. Kloosterman, Nijmegen.
- Nijmegen. Cacao en Chocolaad A. Driessen. Reclame links naast de foto.

J.J. Quist Photograph Goes Zierikzee. Stadhuis te Zierikzee.

Stadhuis van Zierikzee

Uitg. S. Ochtman & Zn., Zierikzee

De fotograaf van het stadhuis van Zierikzee is de fotograaf Jacobus Johannes Quist (1846-1918) uit Goes en Zierikzee. Tekst op de achterzijde: Stadhuis te Zierikzee. 16-18 Juli 1894. 3 Juli 1896.

Er is een kaart bekend uit Zierikzee, waarop dezelfde foto is afgebeeld. Het is een uitgave van S. Ochtman & Zn. uit Zierikzee.

A. Jager Damrak 81, Amsterdam. Costumes de Pays-Bas La Frise Hindeloopen.

Costumes de Pays-Bas Hindeloopen

Dr. Trenkler Co., Leipzig.

Vivat, Amsterdam

Andries Jager (1825-1905) is een Amsterdamse fotograaf die een serie ingekleurde foto's heeft uitgegeven onder de naam Costumes des Pays-Bas. Deze foto's zijn gebruikt voor prentbriefkaarten van verschillende

uitgevers. Trenkler uit Leipzig gaf een kaart uit, waarvan de foto spiegelbeeldig is ten opzichte van de harde foto. Vivat in een Amsterdam gaf een kaart uit, die qua beeld wel overeenkomt met de foto.

In de collectie van het Rijkmuseum bevindt zich een fotoalbum met 48 foto's van Nederlandse klederdrachten met als titel *De Nederlandsche Kleederdrachten/ Les Costumes des Pays-Bas*.

Het is een Omslag met 12 bladen met in totaal 48 foto's van portretten van mannen en vrouwen in verschillende klederdrachten van de provincies Friesland, Groningen, Drenthe, Noord-Holland, Zuid-Holland, Gelderland, Noord-Brabant en Zeeland. Op ieder blad zijn vier foto's geplakt en staan de serietitels 'Nederlandsche Kleederdragten' en 'Costumes des Pays-Bas' vermeld, alsmede het adres 'Water 110 te Amsterdam' van de uitgever Andries Jager. Op de kaart is het adres: Damrak 81.

L.H. Serré, Nachtegaalstraat 29 Utrecht. Stadhuis van Heusden.

Stadhuis van Heusden

Uitg. H. Wuyster

De foto graaf van het Stadhuis van Heusden is de Utrechtse foto graaf Lodewijk Hendrikus Serré (1847-1897) op de achterzijde is een reclame gedrukt van de foto graaf L.H. Serré. Geschreven tekst op de achterzijde: Stadhuis te Heusden 8 Augustus 1899.

H. Wuyster uit Heusden gaf een kaart met twee foto's, een van het stadhuis en een van een haven. Die van het stadhuis is gelijk aan de harde foto.

C.W. Bauer Photo graaf Middelburg Vlissingen. Stadhuis van Veere.

Stadhuis van Veere

Walchersche Boerenkamer, Middelburg. Collectie Archief Zeeland.

Editeur J.H. Schaefer, Amsterdam.

Walchersche Boerenkamer, Middelburg. Collectie Archief Zeeland.

Uitgave Vivat, Amsterdam

Carl Wilhelm Bauer (1844-1911) is een fotograaf uit Middelburg en Vlissingen. Er zijn veel prentbriefkaarten omstreeks 1900 met een foto van het stadhuis uit ongeveer dezelfde positie, maar geen een is exact gelijk aan de harde foto. Tekst op de achterzijde: Veere. Stadhuis 21 Juli 1888.

Overigens is er wel andere foto's van C.W. Bauer bekend, die is gebruikt zij voor een voor een prentbriefkaart. De een is van uitgever J.H. Schaefer de andere van uitgever Vivat uit Amsterdam.

Phot. P. Oosterhuis Amsterdam. Haven Amsterdam.

Havengezicht Amsterdam

Pieter Oosterhuis (1816-1885) is een Amsterdamse fotograaf. De precieze locatie van de foto is niet bekend. Mogelijk het Oosterdok in Amsterdam. Prentbriefkaartuitgever S. Herz uit Amsterdam gaf harde foto's uit van de fotograaf Pieter Oosterhuis. Prentbriefkaarten omstreeks 1900 met foto's van Pieter Oosterhuis zijn (nog) niet gevonden. Mogelijk heeft dit te maken met zijn sterfdatum, die 12 tot 33 jaar eerder valt dan de vijf andere fotografen

Conclusie

Als je de fotograaf van een prentbriefkaart van omstreeks 1900 wilt achterhalen, zijn "harde foto's" in een aantal gevallen een bruikbare en betrouwbare bron.

Bronnen

- Frank L. Barker, 2001. Harde foto's - wat bedoelt u, mijnheer? VDP-Bulletin 70: 25.

Aanvullingen, verbeteringen en andere reacties graag naar

lodewijk.van.duuren@prentbriefkaarten.info

Concept versie 1 juni 2024